

พระธรรมสิงหบุราจารย์ศึกษา: บทวิเคราะห์ว่าด้วยแนวคิด
การเผยแผ่ธรรมะ และมรดกธรรม*

PERSPECTIVES OF PHRADHAMMASINGHABURACHAN'S LIFE: AN ANALYSIS OF
THE CONCEPT, DISSEMINATION OF DHAMMA, AND DHAMMA HERITAGE

พระนรินทร์ โชติปาโล, พระวิชชุกร ติสโรณ, พระณัฐภัทร กิจจกาโร
Phra Narin Jotipālo, Phra Wichukorn Tisarāṇo, Phra Natthapat Kiccakāro
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Lpja2552@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด การเผยแผ่ธรรมะ และมรดกธรรมของพระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) อดีตที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 3 และอดีตเจ้าอาวาสวัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี การศึกษาใช้วิธีค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัย และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า หลวงพ่อจรัญเป็นผู้มีความโดดเด่นในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทางด้านการปฏิบัติธรรมด้วยสติปัญญา 4 ภายใต้แนวคิดที่จะสร้างคน เพื่อปลูกคนให้ตื่นแสรกคนให้เป็นงาน หลวงพ่อเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระธรรมด้วยวิธีการฝึกอบรม คือ การสอนปฏิบัติธรรมและการบรรยายธรรมในเรื่องกฎแห่งกรรม ความกตัญญู ความมีน้ำใจ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ และเรื่องมารยาท ผลงานของหลวงพ่อจรัญเผยแผ่ทางสื่อโทรทัศน์และวิทยุ เว็บไซต์ งานเขียน เช่น รายการชีวิตไม่สิ้นหวัง หนังสือกฎแห่งกรรม-ธรรมปฏิบัติ ฯลฯ ปรากฏเป็นผลงานนิพนธ์ บันทึกอัตชีวประวัติ ศาสนสถาน และศูนย์ปฏิบัติธรรมที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา ทำให้ได้เห็นประโยชน์ ในการเผยแผ่ธรรมะของหลวงพ่อจรัญ ดังต่อไปนี้ (1) ความรู้ในการปฏิบัติตามหลักธรรมที่มีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน (2) ประโยชน์ของการฝึกจิตให้เกิดความสงบ เข้มแข็ง มีปัญญา เพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีปกติสุข มีเมตตาปรานีต่อเพื่อนมนุษย์ รู้จักบุญคุณของผู้มีพระคุณ (3) การปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน สาธุชนทั้งหลายในสังคม

คำสำคัญ: พระธรรมสิงหบุราจารย์; มรดกธรรม; วัดอัมพวัน

Abstract

This academic article aimed to study ideology, dissemination, and Dhamma heritage respecting to Phra Dhammasinghaburachan (Charan Thitithammo), former priest advisor, region 3 and former abbot of Wat Amphawan. The study was conducted through documents, research, and participatory observation. The results indicated that Venerable Charan has been outstanding in his uniqueness of Dhamma dissemination (The Mindfulness Foundations) particularly encouraging human to handle their job properly. He had played an important role to disseminate the Dhamma by training through educating and preaching toward the Karmic law, the Gratitude, the Hospitality, the Regulatory and the social etiquette. His works publicly appeared on various media via televisions, radios, websites, and books, for instance, Cheevit Mai Sin Wang, Kod Hang Kam Dhamma Patibat, etc. It was clear that his works permanently constituted in literature, biography, religious site and also the current meditation center. The lesson learned from the study was to acknowledge his dissemination in a three-aspect; 1) His Dhamma practice was useful in daily life, 2) The benefit of his meditation could heal the mind to be calm, strengthen and wisely affected people to live peacefully, generously, and gratefully, 3) His lessons had impact on the youths and the others life throughout society.

Keywords: Phradhammasinghaburachan; Dhamma Heritage; Wat Amphawan.

บทนำ

พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) พระมหาเถระผู้เป็นนักปฏิบัติ นักพัฒนา เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับศิษยานุศิษย์ พุทธศาสนิกชน และสาธุชนทั้งหลาย ด้วยสี่ลาจารวัตรที่งดงาม เปี่ยมด้วยเมตตาธรรม และสังคหวัตถุธรรม อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนาและบำเพ็ญประโยชน์ต่อประเทศชาติบ้านเมืองตลอดชีวิต โดยเฉพาะงานด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนาเรื่องการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐาน หลวงพ่อให้ความสนใจเป็นพิเศษได้เสาะแสวงหา ครูบาอาจารย์ เพื่อขอศึกษาและฝึกประพฤติปฏิบัติกับท่านหลายสำนัก จนมีภูมิรู้ภูมิธรรมที่จะสามารถเป็นกำลัง สืบทอดพระพุทธศาสนาได้แล้ว เมื่อได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดอัมพวัน จึงได้เริ่มพัฒนาวัดและพัฒนาคณะ ด้วยการฝึกอบรมการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแก่พุทธศาสนิกชนที่สนใจทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะนักเรียนนิสิตนักศึกษา ซึ่งต่อไปจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติบ้านเมือง และยังฝึกอบรมปฏิบัติธรรมให้กับหน่วยงานราชการต่างๆ เป็นศูนย์พัฒนาจิตใจกำลังผลองทัพบก ทำ

ให้ชื่อเสียงเกียรติคุณของหลวงพ่อดีดจรจายไปทั่วสารทิศมีผู้คนทั้งในและต่างประเทศสนใจมาปฏิบัติธรรมกันอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสายทั้งปี

นับตั้งแต่หลวงพ่อดีดจรจายเข้ามารับตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดอัมพวัน จ.สิงห์บุรี ในปี พ.ศ. 2501 ท่านมีความวิริยะอุสาหะทุกวิถีทางที่จะพัฒนาวัดให้มีความเจริญก้าวหน้า สบายะ มีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อม ถึงแม้จะมีปัญหาอุปสรรคมากมาย หลวงพ่อดีดพยายามแก้ไข ฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ จนทำให้วัดอัมพวันเจริญรุ่งเรือง ด้วยการสร้างสำนักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน (ตามแนวทางสติปัฏฐานสี่) ให้เป็นศูนย์รวมจิตใจพุทธศาสนิกชน สร้างศาลา อาคารที่พัก ถาวรวัตถุ ห้องน้ำ และปรับปรุงสิ่งแวดล้อม จนมีพุทธศาสนิกชนเข้ามาศึกษาปฏิบัติ ทั้งพระภิกษุ สามเณร พ่อค้า ประชาชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา เป็นจำนวนหลายแสนคน ท่านมุ่งมั่นสร้างคน สั่งสอนให้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มาตลอดระยะเวลา 60 ปี

ภาพที่ 1 หลวงพ่อดีดจรจายเข้ารับรักษาตัว หลังประสบอุบัติเหตุ 14 ตุลาคม พ.ศ.2521 ณ โรงพยาบาลสิงห์บุรี

พระเดชพระคุณหลวงพ่อดีดปฏิบัติในการสนองคุณพระพุทธศาสนาและครูบาอาจารย์อย่างชัดเจน หลังจากรอดตายจากอุบัติเหตุ 14 ตุลาคม พ.ศ.2521 ทำให้หลวงพ่อดีดเจ็บชีวิตในครั้งนั้น ท่านได้ตั้งปณิธานอย่างแรงกล้าว่าจะ “ใช้หนี้โลกมนุษย์ด้วยการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า” (พระราชสุทธินิพนธ์มงคล, 2562) ด้วยเหตุนี้เองท่านจึงเริ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมสำหรับภิกษุสามเณร ทั้งยังเปิดสำนักวิปัสสนากรรมฐานสำหรับฆราวาสที่สนใจ โดยไม่เลือกชั้นวรรณะ เชื้อชาติ หรือศาสนา ศิษยานุศิษย์ของท่านมีทั้งที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลามและศาสนาอื่นๆ ผลงานของหลวงพ่อดีดเป็นที่ประจักษ์ทั้งในหมู่ประชาชนคนไทย และชาวต่างชาติ ปีหนึ่ง ๆ มีผู้เข้ามาปฏิบัติธรรมทั้งที่เป็นพระภิกษุ สามเณร อุบาสกอุบาสิกา และประชาชนทั่วไปนับหมื่นๆ คน นอกจากนั้นหลวงพ่อดีดยังได้รับการยกย่องว่าเป็นพระภิกษุที่มีความสามารถอย่างเอกอุ คือ เป็นทั้งพระนักพัฒนาที่สร้างความเจริญรุ่งเรืองให้พระพุทธศาสนา พระนักเทศน์ที่เข้าถึงจิตใจของคนทุกวัย และนักวิปัสสนากรรมฐานผู้มีความมาดมั่น ท่านกล่าว

ว่า “อาตมาไม่เคยสอนใครไปสู่สวรรค์ นิพพาน แต่สอนกรรมฐานให้ระลึกรู้บุญคุณคน นึกถึงพ่อแม่ นึกถึงตนเอง และสงสารตัวเอง แค่นี้พอ” (คณะสงฆ์วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี, 2559) ตลอดเวลาที่ผ่านมามหาหลวงพ่ोजรัญได้รวบรวมเรียบเรียงหนังสือธรรมะที่มีคุณค่ายิ่งไว้เป็นจำนวนมาก แต่ละปีแจกหนังสือเป็นธรรมะวิद्याทานมากกว่า 1.5 แสนเล่ม คุณงามความดีนี้ทำให้ท่านได้รับการถวายเกียรติคุณมากมาย หลวงพ่ोजรัญทำให้คนไทยหลายแสนหลายล้านคนเข้าถึงธรรมะที่แท้ของพระพุทธเจ้า และทำให้คนไทยเข้าใจ “กฎแห่งกรรม” ดังที่ท่านกล่าวว่า “เหนือฟ้ายังมีฟ้า แต่ไม่มีอะไรเหนือกฎแห่งกรรม”

ด้วยผู้เขียนได้มีโอกาสถวายตัวเป็นศิษย์ ด้วยการเข้าบรรพชาอุปสมบทกับพระเดชพระคุณหลวงพ่ोजรัญธรรมสิงห์บุรีอาจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) ตั้งแต่ในปี พ.ศ.2548 และได้โอกาสถวายงานพระเดชพระคุณหลวงพ่ोजรัญในหลายวาระ เริ่มตั้งแต่ ดูแลสถานที่ศาลาปฏิบัติธรรม ดูแลโครงการสามเณรใจเพชรร่วมกับยุวพุทธิกสมาคม แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ โครงการสู่มหาสาวพัสดร์เพื่ออบรมพระนวกะในเขตอำเภอพรหมบุรี และมาเป็นวิทยากรดูแลผู้ปฏิบัติธรรมในวัดตามลำดับ ทำให้ได้เรียนรู้ แนวคิด การทำงานของพระเดชพระคุณหลวงพ่ोजรัญอย่างต่อเนื่อง แม้วันนี้พระเดชพระคุณหลวงพ่ोजรัญจะละสังขารไปแล้ว (25 มกราคม พ.ศ. 2559) แต่ท่านยังคงมอบมรดกธรรมเป็นแบบอย่าง เป็นแนวทางให้ศิษยานุศิษย์ได้ดำเนินตามอย่างภาคภูมิใจ

แนวคิดการเผยแผ่ธรรมของพระธรรมสิงห์บุรีอาจารย์

จากการสังเกตของผู้เขียน ทำให้ทราบว่า พระธรรมสิงห์บุรีอาจารย์มีผลงานที่เป็นที่ประจักษ์อยู่ 2 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติงาน และด้านการสอนการปฏิบัติธรรม รายละเอียดมีดังนี้

1. ด้านการปฏิบัติงาน

ในฐานะที่ผู้เขียนได้อยู่ถวายงานพระเดชพระคุณหลวงพ่ोजรัญมาตลอดสิบกว่าปี และยังคงสนใจศึกษาเดินตามรอยของพระอุปัชฌาย์ การศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาจากการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์จากบุคลากรภายในวัด เอกสาร งานวิจัย เพื่อจะวิเคราะห์แนวทางการปฏิบัติ สะท้อนแนวคิดในการทำงาน และการเผยแผ่ธรรมะเพื่อเป็นกรณีศึกษาต่อไป จากแนวคิดการทำงานด้วยการลงมือทำและการบรรยายของหลวงพ่ोजรัญ “ถ้าเข้าถึงพระศาสนาด้วยกรรมฐานจะขยันไม่พัก จะรับผิดชอบมากขึ้น คนที่เข้าถึงพระรัตนตรัยแล้ว จะมีลักษณะ 5 ประการ ดังนี้” (พระเทพสิงห์บุรีอาจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม), 2545)

1) จะสนใจศึกษาหาความรู้ต่อไป คือ ปรียัติ

2) ต้องปฏิบัติให้ถึงขั้น ดันให้ถึงที่ ทำความดีให้ถึงขั้นปฏิบัติให้ต่อเนื่อง รักษาอารมณ์กรรมฐานตลอดเวลา ลมหายใจเข้ารู้ ลมหายใจออกรู้ คือพองหนอ ยุบหนออยู่แล้ว ก็มีสติตามไปเท่านั้น

3) มีการปฏิสังขรณ์ มีอะไรหลุดตรงไหนในบ้าน หรือของส่วนรวม ต้องปรับปรุง ต้องซ่อมแซม นี่คนมีคุณธรรม อยากจะซ่อมทำให้สวยงาม อยากจะทำให้เรียบร้อย

4) ปฏิสันถาร มีการต้อนรับขับสู้ดีฟองาม มันจะเกิดมีตามในบุคคลที่นี้ งาม
กรรมฐาน

5) มีปฏิภาณไหวพริบ กรรมฐานทำให้คนมีไหวพริบดี คล่องตัวดี ไปไหน แคล่วคล่องว่องไว รวดเร็วทันใจ ถูกต้องเป็นธรรม ใจซื่อมือสะอาด ทำอะไรเฉียบขาดเป็นธรรม แก้ปัญหาชีวิตในครอบครัวได้ แถมจะมีปัญญาแก้ปัญหาชีวิตนอกประเด็นได้ ๆ

หรือจะเรียกคุณสมบัติดังกล่าวสั้น ๆ ว่า แนวคิด 5 ป. คือ ปรีชาดี ปฏิบัติ ปฏิสังขรณ์ ปฏิสันถาร และปฏิภาณไหวพริบ ถ้าจะย่อรวมเหลือ 3 จะได้เป็นปรีชาดี ปฏิบัติ และปฏิเวธ เป็นแนวทางพัฒนาสติปัญญาให้เข้าถึงศาสตร์และศิลป์ในการปฏิบัติหน้าที่และการอยู่ร่วมกันในสังคม พระสุรภาส ปภาโต ได้ศึกษาภาวะผู้นำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของธรรมสังฆปุราจารย์ว่ามีลักษณะเฉพาะคือ เป็นผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ตามและ มีรูปแบบการสอนที่เป็นขั้นตอน (พระสุรภาส ปภาโต, 2559) กล่าวคือ

1) พระธรรมสังฆปุราจารย์ นอกจากจะประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแล้ว ยังเทศนาเพื่อสร้างแรงบันดาลใจในด้านการเป็นผู้นำองค์กรที่ดีอีกด้วย ซึ่งผู้นำที่ดีนั้นจะต้องวางตนให้เหมาะสม สร้างความไว้วางใจแก่ผู้อื่น และพร้อมปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ตาม เรียกได้ว่าเป็นผู้นำในองค์กรยุคโลกาภิวัตน์ที่ทันเหตุการณ์

2) พระธรรมสังฆปุราจารย์มีลีลาการสอนที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง ได้แก่ สันตัสสนา (สอนให้เกิดความเข้าใจแจ่มแจ้ง) สมาทปนา (สอนให้เกิดความเห็นคล้อยตาม) สมุตเตชนา (สอนให้เกิดความกล้าและความขยันในการปฏิบัติงาน) และสัมพันธสนา (สอนให้เกิดความสนุกสนานจนอยากจะรับมาปฏิบัติ)

อย่างไรก็ตามแนวคิดดังกล่าวล้วนเป็นผลผลิตจากการปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน 4 ด้วย ท่านเองทั้งสิ้น นับได้ว่าแนวทางดังกล่าวเป็นแหล่งบ่มเพาะบุคลิกผู้นำ และศักยภาพของท่านให้พร้อมแก่การเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธเจ้า เมื่อท่านเห็นประโยชน์ที่ได้รับ จึงน้อมนำแนวทางดังกล่าวมาสู่พุทธศาสนิกชนให้ได้ปฏิบัติตาม วัตถุประสงค์สำคัญก็เพื่อให้ชีวิตมีความสุขในปัจจุบันด้วยสติและการทำงานที่สัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพ

ในการปฏิบัติงานของพระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญเป็นที่ยอมรับในหลายมิติจนทำให้ได้รับการประกาศเกียรติคุณรับถวายปริญญาบัตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์หลายสาขา เช่น สาขาครุศาสตร์, สาขาวิชาศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา, สาขาพระพุทธศาสนา, สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์, ศาสนศึกษา และยังมีโล่รางวัลอีกมากมาย ในการประชุมครั้งที่ 12/2557 มหาเถรสมาคมได้มีมติแต่งตั้งให้พระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญเป็นที่ยอมรับเจ้าคณะภาค 3

ภาพที่ 2 หลวงพ่อจรรย์นำปฏิบัติธรรมและให้พรส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่

2. ด้านการสอนเรื่องการปฏิบัติธรรม

พระธรรมสิงหบุราจารย์ใช้แนวทาง “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ” (ขุ.ธ. (ไทย) 25/1/23) กล่าวคือ แม้ในระยะเริ่มต้นจะประสบปัญหาด้านเงินลงทุนในการสร้างและบริหารจัดการวัดแต่ท่านก็ได้ระลึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้า เรื่องทรงหยิบใบประดู่ลาย 2-3 ใบขึ้นมา เรื่องนี้มีในอุทาหรณ์ว่า แม้พระองค์จะมีความรู้มากแต่พระองค์เลือกจะสอนเฉพาะสิ่งที่มีประโยชน์ที่เป็นไปเพื่อนิพพานเท่านั้น (ส.ม. (ไทย) 19/1101/613) ซึ่งได้แก่การสอนเรื่องไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ท่านจึงกำหนดแนวทางการสอนสู่การเจริญวิปัสสนากรรมฐานซึ่งเสมือนเป็นมรดกธรรมชิ้นเอกของพระพุทธองค์ อาจารย์ของท่านคือพระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิเถระ) สอนว่า กรรมฐาน คือ โรงงานฝึกจิตฯ มี 2 อย่าง คือ สมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกหลายเล่ม ทั้งพระสูตร พระวินัย และพระอภิธรรม (พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิเถระ), 2555) ท่านได้ดำเนินตามแนวทางของอาจารย์ตลอดมา

อานิสงส์ของการเจริญกรรมฐานของพระธรรมสิงหบุราจารย์จะทำให้ชีวิตรุ่งเรือง และจะรุ่งเรืองต่อไป ถึงลูกหลาน เพราะการเจริญกรรมฐานจะทำให้มีปัญญา แก้ไขปัญหาได้ รู้จักหน้าที่ มีความรับผิดชอบ กตัญญูรู้คุณ เป็นแนวคิดในการสอนให้คนได้พัฒนาจิตของตนเอง ด้วยการเจริญกรรมฐาน ท่านตั้งใจมุ่งมั่นและทุ่มเทให้กับ การพัฒนาคนเสมอมา ถ้าหากบุคคลใดใช้หลักวิธีการเช่นนี้ รับรองได้ว่า จะเจริญทั้งวัด เจริญทั้งบ้าน เจริญทั้งประเทศ ทุกมิติ ทุกเขตแดน มีทั้งวิชาความรู้ คู่ความดี เดินทางไม่ผิดในกฎจรรยาชีวิต “รู้ นอก รู้ ใน รู้ ตัว รู้ กาลเทศะ รู้ กาลเวลา รู้ บาบ รู้ บุญ รู้ คุณ รู้ โทษ รู้ สิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่ใช่เป็นประโยชน์” (พระราชสุทธานามมงคล (จรัญ ฐิตธมโม), 2543) ซึ่งผลจากการศึกษาวิจัยของ พระบุญจันทร์ คุตตจิตโต (2561) พบว่า พระธรรมสิงหบุราจารย์มีจุดเด่นด้านการเผยแผ่ธรรม ด้านบุคลิกลักษณะ และการปฏิบัติ

ตนเป็นแบบอย่าง อีกทั้งมุ่งหมายให้ผู้ปฏิบัติธรรมเกิดสภาวะดังนี้ คือ ระลึกชาติได้ เห็นกฎแห่งกรรม และเกิดปัญญาในการแก้ปัญหาชีวิต ตรงตามที่ปรากฏในคำสอนของท่านว่า การเจริญสติปัญญา 4 ทางสายเอกของพระพุทธเจ้า ถ้าทำได้จะเห็นผลได้ด้วยตนเอง ดังนี้ (พระธรรมสิงหบุราจารย์, 2544)

1). ระลึกชาติได้จริง ระลึกได้ว่าเคยทำอะไรดี อะไรชั่วมาก่อน แต่ไม่ใช่ระลึกว่าเคยเป็นผัว ใครเป็นเมีย

2). รู้กฎแห่งกรรม เหนือฟ้ายังมีฟ้า แต่ไม่มีอะไรเหนือกฎแห่งกรรมได้ จะได้ใช้หนี้เขาไปโดยไม่ปฏิเสธทุกข้อหา

3). มีปัญญาแก้ไขปัญหาชีวิต ไม่ใช่ไปหาหมอ ดู ไปหาพระรดน้ำมนต์ ฯ

การระลึกชาติเป็นเครื่องขจัดความสงสัยในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์ เรียกว่า ปุพพเพนิวา-สานุสสติญาณ การรู้กฎแห่งกรรมเป็นการพิสูจน์เรื่องการเกิดและการตายของสัตว์ ว่าเพราะกรรมอะไร เรียกว่า ทิพพจักขุญาณ ส่วนปัญญาที่แก้ไขปัญหาชีวิต คือ อาสวักขยญาณ แม้ในขั้นตอนนี้ไม่ถึงกับตรัสรู้ธรรมได้ แต่การ เกิดปัญญาตอนนั้นก็เป็นการพันทุกข์ ณ ขณะจิตหนึ่ง ทั้ง 3 ข้อนี้รวมเรียกว่า วิชชา 3 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556) ซึ่งเป็นความรู้แจ้งชนิดหนึ่งที่เกิดจากการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เมื่อผู้ปฏิบัติเข้าใจด้วยการพิสูจน์ดังนี้แล้วก็จะทำให้มุ่งแต่การบำเพ็ญกุศล และละเว้นจากอกุศลโดยอาศัยปัญญาที่ได้จากการเจริญกรรมฐานมาใช้แก้ปัญหาวินัย ซึ่งท่านเห็นว่ามียานิสงส์มากกว่าการรดน้ำมนต์

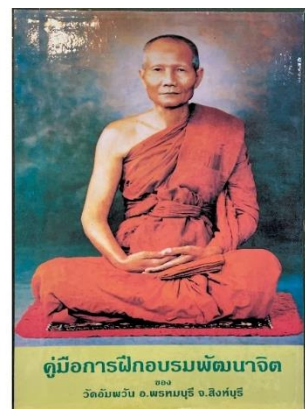
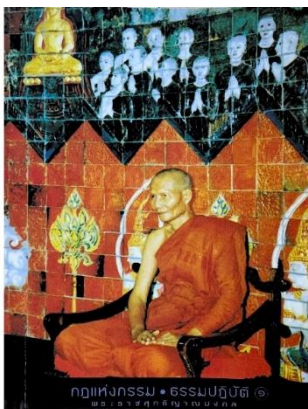
บทวิเคราะห์สะท้อนแนวคิดต่อพระธรรมสิงหบุราจารย์ศึกษา

การวิเคราะห์นี้เป็นการสะท้อนการเผยแผ่ธรรมะด้วยการสอนกรรมฐานในทางพระพุทธศาสนาด้วยการปฏิบัติธรรมแนวสติปัญญาตามแนวทางของพระธรรมสิงหบุราจารย์ที่โดดเด่น ภายใต้ประสบการณ์และสิ่งที่ผู้เขียนได้สัมผัสจากการสนองงานท่าน โดยการวางรากฐานสำนักปฏิบัติธรรมอย่างบูรณาการทั้งในรูปธรรมและนามธรรมได้อย่างลงตัว จนเป็นที่ยอมรับถึงขนาดได้รับคัดเลือกให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมต้นแบบตามแนวสติปัญญาสูตร จากมหาเถรสมาคม โดยศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ตามดำริของสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสโมเถร) ซึ่งเป็นโครงการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์สำนักปฏิบัติตามแนว สติปัญญาสูตร เพื่อเผยแผ่ให้พุทธศาสนิกชนและบุคคลทั่วไปได้รับทราบถึงสถานที่ที่มีการอบรมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่มีแนวทางการสอนที่ถูกต้องตรงตามพุทธประสงค์ และมีความสัปปายะในการปฏิบัติธรรม มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ การคัดเลือกจากสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ.2543 ตามทะเบียนรายชื่อสำนักปฏิบัติธรรม ทั่วประเทศของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจำนวนทั้งสิ้นกว่า 1,500 สำนัก นอกจากนี้ ผู้เขียนจะวิเคราะห์ถึงแนวทางการเผยแผ่ธรรมะของพระธรรมสิงหบุราจารย์ จากประสบการณ์ของตนเอง โดยสิ่งที่ท่านมักจะเน้นย้ำเป็นประจำมีดังนี้

1) การปฏิบัติกรรมฐาน ต้องการให้มีปัญญา แก้ไขปัญหาได้ กรรมฐานคือหน้าที่และการทำงาน ต้องมีความรับผิดชอบ กรรมฐานเป็นพื้นฐานของชีวิต ทำให้ชีวิตเจริญรุ่งเรือง พุทธศาสนิกชนเคยกล่าวไว้ว่า การทำงานคือการปฏิบัติธรรม หมายความว่า การทำงานในชีวิตประจำวันสามารถไปด้วยกันกับการปฏิบัติธรรม เพราะการทำงานใดๆ ที่ประกอบด้วยจิตที่ว่างจากโลกะ โทสะ โมหะ ย่อมเป็นการปฏิบัติธรรม (ศรียุดา อนุวาระวิภาค, 2551) หรือการปฏิบัติธรรมเองก็เป็นการทำงานอย่างหนึ่งด้วย เพราะถือว่าการปฏิบัติธรรมเป็นการทำงานทางจิตอย่างหนึ่งที่มุ่งสู่การละกิเลสโดยตรง พระพุทธเจ้าสอนอย่างนี้ ให้วัดกาย วัดวาจา วัดใจ ทุกขณะจิต อย่างไม่เวลาเดินจงกรมนี้เป็นแบบฝึกหัดเพื่อให้ได้ อารูธ คือ ปัญญา อารูธนี้สำคัญมาก คือปัญญานั่นเอง

พระเดชพระคุณหลวงพ่อดั่งมหาวิทยาลัทยทางจิตคอยช่วยเหลือผู้คน ให้แก้ไขปัญหาให้ทุกท่านด้วยการแจกของจริง คือ กรรมฐาน ไม่ใช่แจกของปลอม เจริญกรรมฐานสะสมไว้เป็นหน่วยกิต เวลาสุขมันก็นั่งเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์ แต่พอเวลามีทุกข์ เตือนรื้อน มันจะออกมาช่วยให้เกิดปัญญา แก้ไขปัญหาได้ตามจุดมุ่งหมาย

2) กฎแห่งกรรม คนที่เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมจะสามารถอดทน ยอมรับต่อความทุกข์ยาก ความลำบาก ความผิดหวังเสียใจ ความขมขื่นต่อเคราะห์กรรมที่เกิดแก่ตน ไม่ตีโพยตีพายว่าโลกไม่ยุติธรรม ทำดีแล้วไม่ได้ดีฯ ตรงตามหลักศรัทธา 4 ที่ว่า พุทธศาสนิกชนต้องเชื่อในสิ่งที่เป็เหตุเป็นผลเหล่านี้คือ กัมมสัทธา (เชื่อกฎแห่งกรรม) วิปากสัทธา (เชื่อเรื่องผลของกรรม) กัมมัสสกตาสัทธา (เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตน) และตถาคตโพธิสัทธา (เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2556) จึงจะพ้นจากความทุกข์ได้ ถ้าเราเจริญกรรมฐาน เราจะรู้กฎแห่งกรรมได้ตอนมีเวทนา คนไหนอดทนต่อเวทนาได้ สามารถกำหนดผ่านเวทนาได้ เราจะได้รู้ว่าทุกข์ทรมานที่ผ่านนั้น ไปทำกรรมอะไรไว้...นี่แหละท่านทั้งหลาย ทำให้มันจริง จะเห็นจริง ต้องเห็นจากตัวเราออกมาข้างนอก รู้ตัวว่าเรามีเวรมีกรรมประการใด ก็จะได้ใช้หนี โดยไม่ปฏิเสธทุกข้อหา จิตโอหสิกรรมได้ ยินดีรับเวรกรรมได้ โดยไม่มีปัญหาใดๆ (พระธรรมสิงหบุราจารย์, 2544)

ภาพที่ 3 มรดกธรรมของพระธรรมสิงหบุราจารย์ (เจริญ ฐานานุกรม)

ด้วยปณิธานที่จะใช้ชีวิตที่เหลืออยู่ทั้งหมดกับการสร้างคน ด้วยการนำคนสู่การปฏิบัติธรรม มรดกธรรมซึ่งเป็นคำสอนต่าง ๆ จึงได้รวบรวมเป็นหนังสือชุด ผลิตออกมาเรื่อย ๆ เช่น หนังสือ กฎแห่งกรรม-ธรรมปฏิบัติ ปีละหนึ่งเล่มแจกทุกวันคล้ายวันเกิดหลวงพ่อ 15 สิงหาคม ของทุกปี ซึ่งมีถึง 29 เล่มด้วยกัน นอกจากนั้นยังมีหนังสืออีกมากมายที่ถูกตีพิมพ์เพื่อเผยแผ่ เช่น ไปไม่ในกำมือ อนุสาสนีปาฏิหาริย์ พุทโธโลยี คู่มือการฝึกอบรมพัฒนาจิต ฯลฯ

3) ท่านสอนว่า ความกตัญญูกตเวทิตะ โดยผ่านวิธีคือกรรมฐานเป็นการใช้หนี้ข้าวและน้ำนมของแม่ได้ดีที่สุด หนี้บุญคุณที่ยิ่งใหญ่เหลือจะนับประมาณได้นั้น คือหนี้บุญคุณของมารดาบิดา ผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน จะสำนึกถึงพระคุณท่าน ดังพุทธสุภาษิตว่า “ความกตัญญูเป็นพื้นฐานของคนดี” (ธรรมสภา, 2540) ลูกที่นำพ่อแม่เข้าวัด เป็นอภิวินัยบุตร พ่อแม่ไม่ได้ทำทานทำให้พ่อแม่ได้บำเพ็ญทาน พ่อแม่ไม่มีศีล ทำให้พ่อแม่ได้รักษาศีล พ่อแม่ไม่มีภวานา ทำให้พ่อแม่ได้สวดมนต์ไหว้พระปฏิบัติธรรม ดังนั้น มนุษย์เมื่อเป็นผู้มีจิตใจสูงก็ควรจะประพฤติดีมีความกตัญญูเป็นต้น และหลวงพ่อยังจัดงานวันกตัญญูขึ้นทุกวันที่ 15 เมษายน ช่วงเทศกาลวันสงกรานต์ เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อพ่อแม่ครูบาอาจารย์ผู้มีพระคุณทุกๆ ท่าน โดยนิมนต์พระเถระมาบังสุกุล เจริญพระพุทธมนต์ ถวายภัตตาหารไทยธรรม แจกของให้ผู้สูงอายุ และสงฆ์พระพุทธรูปสำคัญ

คำสอนที่หลวงพ่อนำเรื่องความกตัญญูจากประสบการณ์ตอนที่ท่านบวชได้หนึ่งพรรษาแล้วคิดจะลาสิกขา ได้ยินเสียงประหลาดดังขึ้นมาว่า “...นะโมยังไม่ได้ ได้นะโมแล้วค่อยสึก...” หลวงพ่อก็มาแปลได้ในตอนหลังว่า นะโมแปลว่า “อ่อนน้อมถ่อมตน ปากก็หวาน ตัวก็อ่อน มือก็อ่อน นอบน้อมกตัญญู เชิดชูระเบียบ เพียบด้วยวินัย ตั้งใจศึกษานำมาพันทุกข์ เป็นสุขอนันต์ เป็นหลักฐานสำคัญ” (พระธรรมสิงหบุราจารย์, 2544)

4) กฎระเบียบกติกามารยาท ในการปฏิบัติธรรมต้องรักษาวินัยในการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดซึ่งจะอยู่ในคู่มือการปฏิบัติธรรมและข้อที่ควรปฏิบัติระหว่างเข้าวัดปฏิบัติธรรมอีก 10 ประการ เช่น การตัดกังวลเกี่ยวกับคนรัก หน้าที่การงาน อย่าเล่นโทรศัพท์ อย่าอ่านหนังสือ อย่าพูดคุยกัน อย่าไปเดินซื้อของ อย่าเดินสำรวจวัด เดินให้สำรวม อย่าพะวงหรือจดจ่อกับการซื้อของทำบุญใส่บาตร อย่านำทรัพย์สินของมีค่าติดตัวมาวัดเป็นภาระ ทำให้ไม่สมาธิ เป็นต้น ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคแสดงเหตุที่ผูกพัน หน่วงเหนี่ยวไม่ให้พะวง ไม่ปลอดภัยไว้ 10 ประการ (สมเด็จพระพุทธจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), 2551) ถ้าผู้ปฏิบัติตั้งข้อมติอยู่ ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการเจริญสมาธิ เคล็ดลับการปฏิบัติธรรมไปสู่ความสำเร็จ (1) ศรัทธาต่อครูบาอาจารย์และแนวทางในการปฏิบัติ (2) มีความเพียรยังไม่ย่อท้อต่อความลำบาก (3) รักษาวินัยในการปฏิบัติให้เคร่งครัด (4) มีจิตใจที่เข้มแข็งเด็ดเดี่ยว ไม่กลัวตาย (พระธรรมสิงหบุราจารย์, 2550) ซึ่งเป็นที่

ทราบดีสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรมที่วัด จะรับรู้ได้ว่าทางวัดมีกฎระเบียบที่เข้มงวด ทั้งนี้ก็เพื่อความสวยงาม เป็นระเบียบ ฝึกอดทนทำให้มีผลการปฏิบัติธรรมก้าวหน้า

5) การให้ “ยิ่งให้ยิ่งได้ ยิ่งหวงยิ่งอด ยิ่งหวง ยิ่งอด หมดไม่มา เราไม่หวง เราไม่อด หมดก็มา” เป็นคำพูดติดปากของหลวงพ่อบ้านวัดความสะอาดด้วยการจัดเตรียมโรงทานและน้ำดื่มให้บริการฟรี สำหรับผู้มาปฏิบัติธรรม ทางวัดมีโรงทาน 3 โรง โรงทานที่หนึ่ง เลี้ยงเฉพาะมาอบรม, โรงทานที่สอง เลี้ยงจำเพาะในวัด และโรงทานที่สามเลี้ยงตลอด 24 ชั่วโมงเลย การลงทะเบียนปฏิบัติธรรมที่วัดอัมพวันไม่มีค่าใช้จ่าย ขอแค่เพียงให้ตั้งใจปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง ตรงตามเรื่องที่มาในว่า “สมัยใด เมื่อบรรพชิตผู้มีศีลเข้าไปยังตระกูล พวกมนุษย์จิตของถวายตามความสามารถ ตามกำลัง สมัยนั้น ตระกูลนั้นชื่อว่าปฏิบัติปฏิบัติพาที่ยังสัตว์ให้เป็นไปเพื่อความเป็นผู้มีโภคทรัพย์มาก”(อง.ปญจก. (ไทย) 22/199/339)

จะเห็นได้ว่า การปฏิบัติทั้ง 5 ประการล้วนอยู่ในไตรสิกขาทั้งสิ้น ท่านสอนให้พุทธศาสนิกชนฝึกละกิเลสในด้านต่างๆ เช่น ให้ละโลกด้วยการให้ทาน ละทิฐิมานะด้วยการปฏิบัติตามกฎระเบียบ และละความหลงด้วยการปฏิบัติกรรมฐาน ท่านใช้วิธีการอย่างง่ายมาเป็นข้อประพจน์ปฏิบัติเพื่อฝึกให้พุทธศาสนิกชนเป็นคนดีทั้งกาย วาจา และใจ และท่านมิได้สอนแต่เฉพาะการปฏิบัติกรรมฐานในแนวสติปัฏฐานเท่านั้น แต่ยังได้สอดแทรกธรรมะที่เป็นคิหิปฏิบัติอีกด้วย

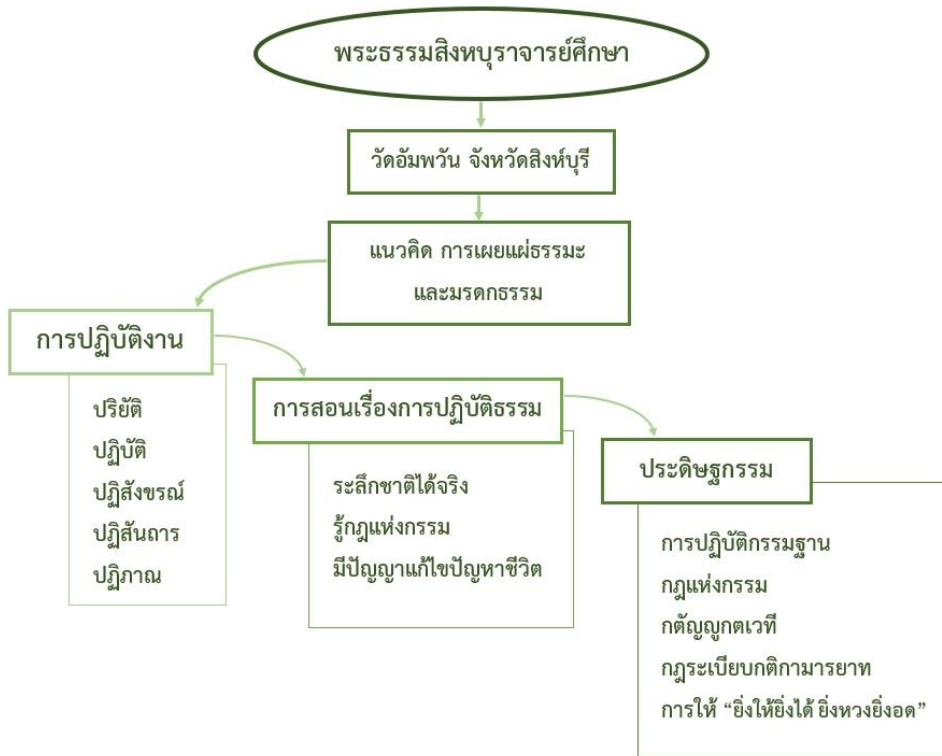
องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาแนวคิดในการเผยแผ่ธรรมของพระธรรมสิงหบุราจารย์มีหลายประการ แต่ผู้เขียนสามารถสรุปแนวคิดที่โดดเด่นมาได้ดังนี้

1. ท่านมุ่งผลสำเร็จไปที่การสร้างคนให้มีสติและสัมปชัญญะในเบื้องต้นโดยวิธีเจริญในมหาสติปัฏฐานสูตร วัตถุประสงค์เพื่อให้คนสามารถพัฒนาจิตของตนให้เป็นผู้มีศักยภาพเต็มที่ในการใช้ชีวิตส่วนตัวและการประกอบกิจการงาน การพัฒนาคนต้องเริ่มจากการพัฒนาจิตวิญญาณก่อนเพราะจิตที่ฝึกดีแล้วย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติประสบความสำเร็จทั้งทางโลกและทางธรรม จุดมุ่งหมายของการสอนเช่นนี้คือการมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยผู้สอนรับรู้ถึงความทุกข์และปัญหาของผู้เรียนแล้วนำกรณีเหล่านั้นมาเป็นบทเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกตนให้พ้นจากความทุกข์ด้วยตนเอง

2. แนวทางการสอนของพระธรรมสิงหบุราจารย์หลายครั้งเป็นการเทศน์สอนต่อพุทธศาสนิกชนผู้เป็นคฤหัสถ์ ส่งผลให้คำสอนของท่านมีลักษณะเชื่อมโยงกับเรื่องครอบครัว เช่น ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ความสงบสุขภายในบ้าน เป็นต้น ทำให้หลักธรรมที่ถ่ายทอดออกมามีลีลาการบรรยายที่กอรปด้วยอารมณ์ขันและเข้าใจได้ง่าย มีการยกเหตุการณ์และตัวละครที่เป็นสถานการณ์จริงที่บรรดาลูกศิษย์นำมาปรึกษาเพื่อหาทางแก้ไข ด้วยเหตุเหล่านี้จึงก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ฟังเพราะสามารถเชื่อมโยงกับชีวิตของตนและเข้าใจในเนื้อหาจนสามารถนำไป

ปรับใช้ได้กับชีวิตปัจจุบันของตนได้ และผลลัพธ์ของการสอนเรื่องครอบครัวทำให้มีผู้ปฏิบัติธรรมที่เป็นฆราวาสจำนวนมากมาฝึกปฏิบัติในทุกๆ อาทิตย์ตามสถิติที่ได้บันทึกไว้

ภาพที่ 4 ถอดความรู้ แนวคิดและมรดกธรรมของพระธรรมสิงหบุราจารย์

3. สถิติพื้นฐาน 4 เป็นแนวทางเจริญสติปัญญาตามที่ท่านเน้นเสมอมา เพราะการฝึกจิตตามแนวทางนี้ย่อมทำให้ผู้ฝึกได้ความสงบในเบื้องต้นและได้ปัญญาในตอนท้าย ความสงบจะทำให้ผู้ฝึกเกิดสมาธิซึ่งเสมือนเป็นกำลังผลักดันปัญญา เมื่อปัญญาเกิดก็จะสามารถแก้ปัญหาได้ ท่านจึงเน้นให้การฝึกสติปัญญาเป็นแม่บทหลักของการพัฒนาความสงบและปัญญาในอันที่จะใช้เป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหาชีวิต ทั้งนี้ท่านมิได้เน้นที่การไปเกิดในโลกสวรรค์หรือสภาวะธรรมชั้นสูงแบบพระอริยเจ้าแต่ให้ความสำคัญกับเรื่องชีวิตปัจจุบันซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัวที่มนุษย์ควรให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก การเผยแผ่ธรรมของท่านจึงทันสมัยกับเหตุการณ์ปัจจุบันของมนุษย์อยู่เสมอ

4. คำพูดของท่านที่ว่า “สวตมตเป็นยาทา วิปัสสนาเป็นยากิน” สะท้อนลำดับขั้นของการแก้ไขปัญหาโดยกล่าวถึงการสวดมนต์และการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน กล่าวคือ ท่านให้การสวดมนต์เป็นการเจริญสติเบื้องต้นเปรียบเทียบกับการทายารักษาโรคในระยะแรกที่ไม่ส่งผล ต่อมาเมื่อโรคเกิดพัฒนาจนรุนแรงแล้วผู้ปฏิบัติควรเจริญสติอย่างยิ่งยวดด้วยการภาวนา แปลว่าการกำหนดสติโดยวิปัสสนาย่อมให้อานิสงส์มากกว่าเมื่อเทียบกับการเจริญสติวิธีสาธยายมนต์

ท่านยังแนะนำอีกว่าถ้าคนใดสติและสมาธิยังไม่ดีให้เริ่มฝึกตั้งแต่การสวดมนต์แล้วค่อยปฏิบัติกรรมฐานในกาลต่อไป ท่านรู้จักการบูรณาการการทำความดีให้กับสาธุชนให้เริ่มพัฒนาจิตได้อย่างมีทั้งศาสตร์และศิลป์ เมื่อเจริญสวดมนต์ทำกรรมฐานเสร็จก็จะแนะนำให้โอสถกรรมแล้วก็แผ่เมตตา อุทิศบุญกุศลให้กับผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน

5. เป้าหมายสำคัญของการเจริญสติตามแนวสติปัฏฐาน 4 ของท่าน คือ “การอ่านตัว ออก บอกตัวได้ ใช้ตัวเป็น เห็นตัวตาย คลายทิฏฐิ ดำริชอบ ประกอบกุศล เห็นผลอนันต์ เป็นหลักฐานสำคัญ”(พระธรรมสิงหบุราจารย์, 2544) วัตถุประสงค์ดังกล่าวต้องการเน้นผู้ฝึกให้ทำความรู้จักตนเองผ่านการกำหนดสติและสัมปชัญญะ ซึ่งสติและสัมปชัญญะจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้ปฏิบัติจดจ่อต่อเนืองกับกายและใจของตนเอง ความต่อเนื่องนี้เองที่ทำให้ตนเองเรียนรู้นิสัยที่เป็นปัญหาของตนและรู้วิธีที่จะแก้ปัญหาเหล่านั้น สัมปชัญญะก็คือปัญญาที่พิจารณาเลือกวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสมแก่ตนเอง การเจริญกรรมฐาน คือการแก้ไขปัญหาชีวิตได้ดีที่สุด จะเห็นได้ว่าคำสอนของท่านเป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติจะต้องจำขึ้นใจเพื่อไม่ให้เกิดการปฏิบัติเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อื่น เมื่อมนุษย์เข้าใจตนเองแล้ว ต่อมาก็จะสามารถเข้าใจผู้อื่นและโลกได้ในที่สุด

การเผยแผ่ธรรมะโดยเฉพาะสติปัฏฐาน 4 ตามแนวแห่งมหาสติปัฏฐานสูตรที่พระธรรมสิงหบุราจารย์ได้น้อมนำมาสอนแต่พุทธศาสนิกชนนั้น สามารถสำเร็จประโยชน์ลงได้ด้วยดีเพราะท่านสามารถถ่ายทอดโดยใช้คำพูดที่เข้าใจได้ง่ายและสาธิตการปฏิบัติที่ชัดเจน มีตัวอย่างจากกฎแห่งกรรมจากประสบการณ์ของตัวท่านเองและของบุคคลอื่นที่สามารถมีหลักฐานอ้างอิงได้เป็นเป็นอุทาหรณ์ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาตนเองไปสู่ผู้รู้ การรู้ที่ได้จากการเจริญสติคือการรู้จักตนเองอันเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาชีวิต การเทศน์สอนของท่านมีสอดแทรกตัวอย่างและอารมณ์ขันเพื่อให้ผู้ปฏิบัติเกิดความเข้าใจด้วยอารมณ์ผ่อนคลาย ดังนั้นในส่วนนี้จึงเป็นองค์ความรู้ที่ผู้เขียนได้รับจากการศึกษาแนวทางการสอนของท่าน

สรุป

พระธรรมสิงหบุราจารย์เป็นพระนักปฏิบัติและสอนวิชาวิปัสสนากรรมฐานอันได้แก่สติปัฏฐาน 4 ด้วยวิธีพองยุบ การปฏิบัติของท่านได้รับอิทธิพลจากสายวัดมหาธาตุโดยพระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ) เมื่อท่านได้มีความชำนาญในการปฏิบัติแล้วจึงเปิดการสอนวิปัสสนากรรมฐานต่อไป การสอนของท่านจะอยู่ในกรอบของไตรสิกขาเพื่อให้ผู้ฟังเกิดสติปัญญาด้วยตัวเอง จุดมุ่งหมายของการสอนของท่านคือเน้นให้ผู้ปฏิบัติใช้สติและปัญญาของตนไปแก้ไขปัญหาชีวิตได้ ท่านไม่สอนให้คนปฏิบัติเพื่อมุ่งไปสวรรค์หรือนิพพานแต่ให้มีความสุขอยู่ในชีวิตปัจจุบัน อย่างไรก็ตามในแง่ของการบริหารงานของท่านก็เป็นไปด้วยดีด้วยบุคลิกที่ชัดเจนและแน่นอน ท่านใช้ศาสตร์คือหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อการแก้ทุกข์ผสมกับศิลป์คือการถ่ายทอดที่เปี่ยมด้วยอารมณ์ขัน นำธรรมะมาเทศน์สอนด้วยหวังให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่ายและไม่น่าเบื่อจนเกิดไปตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ท่านมีความกรุณาต่อฆราวาสโดยเน้นที่การเทศน์ในเรื่องการครอง

เรือน การทำงาน และความกตัญญูเป็นหลัก ดังนั้น พระธรรมสิงหบุราจารย์จึงเป็นพระนักปฏิบัติ และนักเทศน์ด้วยสติปัญญาที่สมควรได้รับรางวัลตามที่ได้กล่าวมา

เอกสารอ้างอิง

- คณะสงฆ์วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี. (2559). *ฐิตธัมมานุสรณ์ หนังสือที่ระลึกพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลสวดวาร(100 วัน)*. กรุงเทพฯ: บริษัท รุ่งเรืองวิริยะพัฒนาโรงพิมพ์ จำกัด.
- ธรรมสภา. (2540). *พุทธศาสนสุภาษิต ฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- พระเทพสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม). (2545). *ใบไม้ในกำมือ*. กรุงเทพฯ: บริษัท ศิลป์สยามบรรณภัณฑ์และการพิมพ์ จำกัด.
- พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิเถระ). (2555). *วิปัสสนากรรมฐาน ภาค 1 เล่ม 1 (ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม). (2544). *อนุสาสนีปาฏิหาริย์*. กรุงเทพฯ: บริษัท รุ่งเรืองวิริยะพัฒนาโรงพิมพ์ จำกัด.
- _____. (2550). *ระเบียบปฏิบัติสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์ธนชัยรุ่งเรืองพัฒนา จำกัด.
- พระบุญจันทร์ คุณตจิตโต (จิมพละ). (2562). ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการสอนกรรมฐานตามแนวสติปัญญา 4 โดยเน้นคำสอนเรื่องกรรมของพระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม). *วารสารลirinธรปริทรรศน์*, 20(1), 101-108.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2556). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- พระพุทธโฆสเถระ. (2551). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค (ครั้งที่ 7)*. กรุงเทพฯ: บริษัท ธนาเพรส จำกัด.
- พระราชสุทธิญาณมงคล. (2562). *กฎแห่งกรรม ธรรมปฏิบัติ เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: หอรัตนชัยการพิมพ์.
- พระสุรภาส ปภาโต (เหล่าเขตกิจ). (2559). *ภาวะผู้นำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) (วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศรียุดา อนุวรรณวิภาค. (2551). *แนวคิดเรื่องการทำงานคือการปฏิบัติธรรมของท่านพุทธทาส (วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.